

Tillsynsrapport - miljöbalkstillsyn 2021

Miljöbalkstillsyn

Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling genom skydd av miljö och hälsa, bevarande av naturvärden och hushållning med energi och naturresurser. Miljöenheten arbetar med det vid planerade tillsynsinsatser, när nya verksamheter anmäls, när det kommer in klagomål på störningar av olika slag samt vid samråd och remisser som rör miljö- och hälsoskydd.

Verksamheter som kan innebära risk för människors hälsa eller miljön omfattas av miljöbalken och kan få tillsyn enligt miljöbalken. Exempel på miljöfarliga verksamheter är reningsverk, industrier och deponier, medan exempel på hälsoskyddsverksamheter är skolor, simhallar och solarier. Verksamheter kan dessutom falla inom både miljö- och hälsoskydd, t.ex. omfattas en skolas eller en bostadsrättsförenings lokaler av hälsoskyddsreglerna, medan kemikalie- och avfallshantering omfattas av miljöskyddsregler. Utöver verksamheter som kan påverka miljö och hälsa så har kommunen tillsyn över att skyddade områden hanteras på rätt sätt. Exempel på den typen av områdesskydd är strandskydd, naturreservat och Sandasjöns vattenskyddsområde, där det finns restriktioner för vad som får göras. Såväl miljö- och hälsoskydd som områdesskydd ryms dock inom miljöbalken.

I kommunen finns drygt 2 000 kända verksamheter, som kommunen har tillsynsansvar för. Dessutom finns okända verksamheter, som skulle behöva inventeras. Cirka 800 verksamheter bedöms behöva regelbunden tillsyn och ungefär 210 av dessa betalar årlig avgift i början av året. De verksamheter som betalar årlig avgift inom miljöskydd är tillstånds- och anmälningspliktiga (B- och C-) miljöfarliga verksamheter, och inom hälsoskydd omfattas skolor och förskolor. Övriga verksamheter betalar timavgift i efterhand. Årsavgiften baseras på hur stort tillsynsbehovet är, utifrån Sveriges Kommuner och Regioners (SKRs) riskmodell. Om kontrollen visar att en verksamhet har fungerande egenkontroll och arbetar förebyggande för att minimera risken för olägenheter, så behövs mindre tillsyn och avgiften sänks. Även verksamheter som betalar timavgift tjänar på att följa miljöbalkens krav och ha en god egenkontroll, eftersom det leder till färre tillsynstimmor.

Under 2021 gjordes ett par omklassningar av verksamheter som betalar årlig avgift, vilket gör att sammantaget 15% av verksamheterna sänkt sina avgifter med hjälp av egna insatser.

Tillsynen 2021

Tillsynsplan 2021

Inför 2021 tog miljöenheten fram en tillsynsplan som motsvarade ca 53% av kommunens tillsynsbehov enligt behovsutredningen som uppdaterades 2020. Tillsynsplanen baserades på en prioritering av tillsynsobjekten, utifrån lagkrav, de lokala miljömålen samt bedömd risk enligt risk och konsekvensbedömningen. Inom miljömålen låg fokus på *Rent vatten*, *God bebyggd miljö* och *Giftfri miljö*, men tillsynsplanen berörde även *Frisk luft* och *Begränsad klimatpåverkan*. Inför 2021 hade miljöenheten ovanligt få persontimmar att fördela för tillsyn, på grund av personalomsättning och långdragen rekrytering. Eftersom mängden inkommande ärenden är oberoende av hur många inspektörer som finns tillgängliga, så visade behovsutredningen att miljöbalksgruppen skulle behöva jobba till ungefär 80% med ärenden som initierats utifrån. Med en hård prioritering av planerad tillsyn samt fokus på att fördela tiden efter miljönyttan, så bedömdes att det var realistiskt att planera för ungefär 30% av tillsynstiden för planerad tillsyn och resterande 70% för inkommande ärenden.

Resultat

Tillsynen under 2021 har påverkats mycket av utdragen rekrytering och Covid-19. Covid-19 har även under 2021 inneburit ovanligt många hemrelaterade klagomål – dock inte i samma utsträckning som under 2020. Minskningen betyder inte att färre personer hört av sig, utan att de som hört av sig har blivit bättre guidade från kontaktcenter och fram till inspektör. Det har gjort att många har fått tillräckligt bra information på vägen för att komma fram till vad de kan göra själva, eller att de egentligen inte vill starta ett klagomålsärende utan få svar. Miljöbalkstillsynen har även anpassats efter de rekommendationer som varit aktuella, t.ex. att undvika besök och möten i trång miljö, undvika att träffa smittkänsliga personer m.m. Periodvis har även inspektioner behövt bokas om på grund av sjukdom hos personal eller närstående (både inspektörers och kunders). Det gjorde att många inspektioner ersattes med digitala inspektioner under första halvan av 2021, medan fler platsbesök gjordes efter att vaccinationen kommit längre. Det i sin tur visade att digitala inspektioner kan vara ett bra komplement i vissa fall, även om de har vissa begränsningar.

Sjukdom och personalomsättning har gjort att miljöbalkstillsynen har haft lägre personalresurser än de planerade 10 årsarbetskrafterna under 2021. Totalt fanns strax över 9,2 årsarbetskrafter (MSLs nyckeltal) tillgängliga för miljöbalkstillsyn, vilket är 0,5 lägre än 2020. Miljöenheten har kompenserat genom att omfördela resurser från ledning och miljöplanering, vilket gör att antalet tillsynstimmar för 2021 totalt blev 300 färre än planerat.

Under 2021 genomförde miljö- och hälsoskyddsinspektörerna 280 inspektioner (både digitala och på plats), vilket är betydligt fler än 2020. Antalet ärenden har dock minskat från 1410 till 1122. Både antalet anmälningar och antalet ansökningar har minskat något jämfört med 2020, men är på liknande nivå. Antalet anmälningsärenden var 202 (varav 56% värmepumpar och resterande jämnt fördelat mellan miljö- och hälsoskyddsverksamheter), medan antalet tillståndsansökningar var 103 (större delen om strandskydd och

reservatsföreskrifter, men även enskilda avlopp, dispens från vattenskyddsföreskrifter och användning av bekämpningsmedel). Antalet klagomålsärenden har gått ner till 175 ärenden, vilket är en minskning med 35% jämfört med 2020. Större delen av klagomålen är fortfarande inom hälsoskydd och buller.

Förändringarna jämfört med 2020 beror till dels på händelser under året, dels på aktivt arbete från tillsynsgruppen. Att färre anmälningar och ansökningar kommit in, är exempel på händelser som tillsynsgruppen inte styr över. En annan fråga som ligger utanför inspektörernas kontroll är plötsliga regeländringar, som det nya regelverket som under sommaren infördes för anmälan av vissa stickande/skärande verksamheter. Klagomål är dock en ärendetyp som påverkas mycket av tillsynsprioriteringar, dels för att förebyggande tillsyn förhindrar att störningar uppkommer, dels för att bättre rutiner kring hur frågor ska hanteras gör att många som kontaktar kommunen nöjer sig med att få information istället för att starta ett klagomålsärende. Arbetet med att slussa frågor rätt och prioritera tillsyn efter nyttan har därför gjort att tillsynsgruppen har klarat målet med att hålla den händelsestyrda tillsynen på 70%, trots att personalresurserna var lägre än planerat. Resultatet påverkas dock av att rekryteringen inom områdesskydd, som är till större delen händelsestyrd (ansökningar och klagomål). Där har underbemanningen krävt en hård prioritering, vilket gjort att det idag finns en tillsynsskuld att ta igen.

Följande tillsynsområden har fått stort fokus:

- **Tillsyn av skolor och förskolor.**
Under 2021 inspekterade miljöenheten 89 skolor, förskolor och gymnasier, med fokus på ventilation och städning. Av verksamheterna har 35 anmärkningar som behöver åtgärdas till nästa inspektion. Miljöenheten har särskilt granskat 12 verksamheter som inte har rapporterat ventilationens dimensionering eller haft konstaterade brister i ventilationen. Parallellt arbetade miljöenheten tillsammans med enheten för fastighetsförvaltning, för att se över brister och frågor kring verksamheternas ventilation.
- **VA-sanering**
VA-saneringsprojektet har pågått under flera år, med syftet att få bort enskilda avlopp inom det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp. I praktiken innebär det krav på påkoppling till kommunens avloppsnät eller övergång till torra lösningar. Därmed minskar den diffusa spridningen av närsalter som enskilda avlopp medför.

Under 2021 identifierades 135 fastigheter, där ägarna fick utskick, information och frågor. Svaren visade dock att det är stor fördröjning mellan att fastigheter ansluts till kommunens avloppsnät och att detta syns i kommunens lista över VA-abonnenter. Trots avstämning med Nacka Vatten och Avfall inför utskicket, så var en stor andel av fastighetsägarna redan VA-abonnenter.

Projektet behövde förkortas på grund av sjukdom.

- **Miljöfarliga verksamheter**

- **B-verksamheter (tillståndspliktiga)**

- Samtliga B-verksamheter har fått 2021 års miljörapporter granskade och ett tillsynsbesök under året. En av dessa har under 2021 anmält att verksamheten upphör. För ett av objekten har även Seveso-tillsyn (förebyggande av allvarlig händelse) genomförts tillsammans med Länsstyrelsen.

- **C-verksamheter (anmälningspliktiga)**

- Tillsynen av C-verksamheter omfattade fler objekt än vanligt, eftersom flera inspektioner skjutits från 2020 på grund av pandemirestriktioner. Totalt genomfördes 42 inspektioner, varav 17 på plats och resterande digitalt.

- **u-verksamheter (övriga)**

- Under 2021 genomförde miljöenheten planerad tillsyn på kommunens tre golfbanor. Samtliga är icke-anmälningspliktiga verksamheter, men som sedan lång tid tillbaka har föreläggande om egenkontroll och banskötsel.

Utöver den vanliga tillsynen hade inspektörerna fokus på Naturvårdsverkets nya krav på rapportering av farligt avfall, samt energianvändning användningen av fossilt bränsle för uppvärmning.

Inspektionerna visar bland annat att:

- De flesta verksamheterna är intresserade av energifrågor och arbetar aktivt med att sänka sina energikostnader. Endast fyra hade fossil uppvärmning.
- Verksamheter ofta inte vet att oljeavskiljare måste kontrolleras och tömmas. Flera fick anmärkning för att de har oljeavskiljare sköts på ett korrekt sätt.
- Naturvårdsverket har inte nått ut till alla med informationen om det nya avfallsregistret. Verksamheterna uppskattade miljöenhetens stöd för att komma igång med redovisningen.
- Digitala inspektioner är ett bra komplement för vissa typer av tillsyn, t.ex. genomgång av egenkontroll. Det gör det även lättare att ha en tätare kontakt med företagen, vilka flera uppskattar.

- **Tunnelbanan**

- Under året har miljöenheten haft tät kontakt med Förvaltning Utbyggnad av Tunnelbana (FUT). Tillsynen har omfattat avstämningsmöten med FUT, masshanteringsfrågor, hantering av sulfidberg, tillsyn av att vattenhanteringen följer

tillståndet samt samråd om att tillståndet följs med avseende på buller. Under året har stort fokus varit på hur projektet hanterar vatten från tunneldrivning, inträngande grundvatten samt vatten från exploateringsytor. Miljöenheten har även haft kontakt med FUT med anledning av störningar på grund av att nya entreprenörer inte känt till kontrollplan och villkor för arbetet.

- **Idrottsplatser med konstgräs**

Under 2021 har miljöenheten granskat skötsel och egenkontroll av kommunens konstgräsplaner, samt diskuterat konstruktionen av nya bollplaner. Miljöenhetens kontroll visar att det är stor variation när det gäller hur skötselplanen följs, vilket i några fall leder till en påtaglig spridning av granulat från bollplaner. Egenkontrollen behöver dock följas upp närmare och sättas i relation till hur stora mängder granulat som används, i framtida tillsynsprojekt (2022).

- **Saltsjöbanan**

Tillsynsplanen utgick ifrån att Region Stockholms trafikförvaltning skulle presentera sin handlingsplan för bulleråtgärder längs Saltsjöbanan under första halvan av 2021. Under våren framkom det dock att handlingsplanen försenas till slutet av året eller början av 2022. Eftersom projektet handlade om kommunens ställningstagande till handlingsplan och uppdaterad egenkontroll, så flyttas tillsynen till 2022.

- **Skurubron**

Miljöenheten har deltagit i möten med Trafikverket och deras entreprenörer för att följa upp egenkontroll. Tillsynen har till stor del handlat om masshantering, sulfidkontroll, vattenhantering och buller.

- **Skuruparken**

Under 2021 avsatte miljö- och stadsbyggnadsnämnden medel för miljötillsyn i Skuruparken. Målet var dels att få en bättre överblick över de strandskyddsrelaterade frågorna i området, dels att komma till avslut i utdragna tillsynsärenden.

Personalomsättning och utdragen rekrytering under 2021 gjorde att miljöenheten var kraftigt underbemannad inom strandskydd under stora delar av året. Eftersom det saknades personal för en egen inventering så fick lantmäterienheten uppdraget att mäta in och fotografera samtliga stugor i parken. Underlaget kompletterar de tidigare inventeringarna och underlättar bedömning i framtida tillsyn. Utöver det har miljöenheten arbetat med 14 äldre strandskyddsärenden som rör Skuruparken, inklusive de avgöranden som kommit från överprövande instanser. Avgörande från mark- och miljööverdomstolen understryker vikten av att stugornas skick bedöms, både bedömningen av strandskydd och vid ansökan om bygglov.

- **Miljöpåverkan från båtlivet**

Syftet med projektet var att minska spridningen av gifter från fritidsbåtar till uppläggningsplatser och vatten. Båtklubbarna och miljöenheten har samarbetat för mätning av båtbottnar i några år, och planen var att under 2021 komplettera informationen med tillsyn och kontroll med XRF-detektor.

Projektet reducerades på grund av att personal gick över till annan enhet. Båtklubbarna erbjöds även fortsättningsvis att låna kommunens mätutrustning, men den planerade tillsynen uteblev.

- **Nedlagda deponier**

Under 2021 har provsvar analyserats för lakvatten från de nedlagda deponierna vid Skogsö (västra) och Kärrdalen. I båda fallen är vattnet påverkat – i Skogsö är det lätt förhöjda halter av metaller, medan det i Kärrdalen är måttligt förhöjd halt av organiska föroreningar. I båda fallen är halterna så låga att de leder till minimal påverkan i recipienten. När det gäller Kärrdalen bedömer dock miljöenheten att det kommer att behövas en utredning av vilka åtgärder som är möjliga, eftersom det är ett konstant flöde av lakvatten.

- **Köldmedierapporter**

Verksamheternas kontroll av köldmedieanläggningar är viktig för att förhindra klimatpåverkande utsläpp. Verksamheter med anläggningar som innehåller köldmedium motsvarande minst 14 ton koldioxidekvivalenter ska under perioden 1 januari - 31 mars lämna in årsrapport till miljöenheten om köldmediehantering och läckagekontroll på aggregat året dessförinnan. Om en kontroll inte utförs i tid, eller om rapporten skickas in för sent, så är miljöenheten skyldig att besluta om en miljöstraffavgift.

Under 2021 kom 193 köldmedierapporter in till miljöenheten, för 169 verksamheter.

- **Solarier**

Under 2021 hade miljöenheten kontakt med samtliga solarie-verksamheter i kommunen. Antalet objekt hade gått ner och listan uppdaterades. För de 3 som var kvar inspekterades typ av lysrör och verksamhetens kontroll av kundernas ålder.

Under 2021 har miljöenheten utökat med ytterligare e-tjänster, och hade vid årsskiftet e-tjänster för 13 olika frågor: Strandskyddsansökan; Anmäla/ändra hälsoskyddsverksamhet; Kontrollera radonmätning; Klagomål (5 olika sorter); Anmäla värmepump; Grannyttrande (värmepump); Registrera livsmedelsanläggning; Anmäl misstänkt matförgiftning; samt Mina miljöärenden. De som togs fram under 2020 (värmepump, livsmedelsanläggning, grannyttrande samt mina miljöärenden) har utvecklats ytterligare. E-tjänsterna underlättar hanteringen genom att handlingar kommer direkt in i systemet utan att behöva skrivas ut, och kan hanteras digitalt hela vägen. Det avlastar både registratorerna och handläggarna, samtidigt som det säkrar registervården genom en enhetlig registrering i systemet. E-tjänsterna ingår i en applikation till ärendehanteringssystemet (som infördes 2019), som nya e-tjänster lätt kan kopplas till efter behov. Miljöenheten kommer att arbeta vidare med det under 2022.

Utvärdering av bemötande

Fram till oktober använde miljöenheten verktyget ”Kundbarometern” för korta frågor direkt efter inspektion och beslut, för att komplettera SBAs mer omfattande enkät. Från

oktober upphörde plattformen som Kundbarometern baserades på och miljöenheten håller på att starta upp en ersättare. Under 2021 har dock SBAs återkoppling fungerat snabbare och miljöenheten har fått fler svar än vanligt, vilket gjort att Kundbarometern inte varit nödvändig för att följa verksamheternas inställning till tillsynen.

Miljöenheten

Tore Liljeqvist
Gruppchef, miljö och hälsoskydd
Miljöenheten